

МУЗЕЙ ЗЕМЛІ, ЯКУ СХОДИВ КОБЗАР

У кінці 60-х років директором музею був Василь Воляник. Як молодий вчений, він цікавився багатьма сторінками минулого краю, однак найбільше захоплювався археологією. Згодом він закінчив аспірантуру і виїхав працювати у столицю.

В 60-х роках в музей приходять Маргарита Гецевич і Тамара Федорук. Усе своє подальше трудове життя вони провели в цій установі. М. Гецевич займалась літературною діяльністю, формувала експозицію зали Юліуша Словацького, працювала з польськими колегами, робила переклади творів польського поета, готувала до друку збірки його творів.

Т. Федорук старанно працювала завідувачем фондів. Її діяльність було пов'язано зі зберіганням експонатів, укомплектуванням фондів новими надходженнями, їх популяризацією, підготовкою виставок із фондів музею, прийомом нових колекцій.

У 70-х роках в музеї почала працювати Тамара Сеніна, котра займалась історією Кременця другої половини ХХ століття, зокрема залом Великої вітчизняної війни. У 80-х роках вона почала готувати експозицію зали сучасного періоду. Завдяки її старанням у музеї з'явився новий зал. А на початку 90-х Тамара Григорівна перейшла у літературний відділ, де поринула у вивчення життя і творчості Ю. Словацького.

Коли в другій половині 90-х рр. постало питання про створення самостійного музею Ю. Словацького, Тамара Сеніна почала готувати відповідну документацію, а згодом і роботу над експозицією нового музею, директором якого вона стала з моменту його відкриття у 2004 році.

«Легендою» кременецького краєзнавства став Гаврило

Чернихівський, який віддав музейній справі майже 40 років життя. За цей час він відкрив величезну кількість імен тих людей, які жили і творили в рідному краї, побував у багатьох містах України, а також за кордоном, збираючи відомості про вихідців з Кременеччини, зібрав та систематизував їх творчість. Бага-

то років Гаврило Іванович провів у бібліотеках, архівах, брав участь у наукових конференціях. Результатом активної роботи стало створення ним понад 10 музеїв, великої кількості світлиць, музейних кімнат. Г. Чернихівський опублікував 88 праць про Михайла Драгоманова, він автор і співавтор 18 книг, 6 монографій, кількох збірок поезій, бібліографічних покажчиків, близько 500 статей до енциклопедичних видань України, буклетів про Кременець, редактор 7 книг інших авторів.

З 90-х років в музеї працює кандидат історичних наук Володимир Собчук. Його вивчення середньовічної історії та знання історії рідного краю стало основою для написання та захисту кандидатської дисертації. В. Собчук кілька раз проходив наукове стажування в Польщі, вивчав матеріали бібліотек та архівів. Вчений активно займається вивченням українсько-польських стосунків, дослідженням генеалогії відомих шляхетських родів, працює в архівах, бібліотеках, бере участь у наукових конференціях та симпозиумах. Лише за кілька останніх років ним було організовано і проведено наукові конференції, присвячені історії Кременця та Волині. Результатом цих конференцій стало видання трьох і підготовки четвертої збірки матеріалів, які вийшли за редакцією В. Собчука. Крім того вчений добре знайомий у наукових колах України, Польщі, Росії та Білорусі, автор численних статей, буклетів, брошур.

У бібліотеці понад 30 років працює Євгенія Чернявська. Вона старанно береже усі видання, надає допомогу студентам і науковцям, які звертаються за літературою, облікує нові надходження.

Отже, Кременецький краєзнавчий музей за 75 років своєї діяльності став цілою епохою в житті міста. Як осередок наукового і культурного життя він запам'ятовується кількома поколіннями кременчан. В його стінах працювали люди, які внесли свій вклад не лише в регіональну історію, а й самі стали історією краю.

Науково-дослідна установа має багато здобутків, напрацьовань, досвіду. Але сьогоднішня приносить не лише інновації в роботу музею, а й чимало проблем, вирішення яких ще чекає нас попереду.

Галина СЕНЬКІВСЬКА,
кандидат історичних наук

Тернопільський осередок Наукового товариства ім.Тараса Шевченка опублікував Збірник наукових праць "Музеї Тернопільщини". Видання містить 44 статті, авторами яких виступають відомі науковці-краєзнавці нашого регіону, представники університетської науки, культурно-освітніх установ, досвідчені фахівці музейної справи. Книга надає важливу інформацію про державні та громадські музеї Тернопільської області, зокрема, про історію їх становлення і розвитку, про їх основні фонди й експонати і про плідну та багатогранну науково-дослідницьку, культурно-виховну роботу, що проводять вони самі або яка здійснюється іншими інституціями на основі їх матеріалів. Висвітлена діяльність багатьох меморіальних музеїв, які повернули із забуття імена славних краян — подвижників науки і культури, громадських діячів. Збірник знайомить із діяльністю музейного комплексу Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, Музею Івана Пулюя в Тернопільському НТУ ім.Івана Пулюя, низки бережанських музеїв, зокрема Музею письменника Богдана Лепкого, Меморіального комплексу ім.Патріарха Йосифа Сліпого на Теребовлянщині, Кременецького краєзнавчого музею, а також Меморіального музею Олександра Неприцького-Грановського у с.Великі Бережці тощо.

Грунтовним теоретичним доповненням до матеріалів про становлення і стан музейної справи на Кременеччині виступає поміщена у збірнику стаття завідувача кафедри суспільних дисциплін нашого інституту, доктора історичних наук Ірини Скакальської "Українська еліта міжвоєнного періоду ХХ століття у фондах Кременецького краєзнавчого музею". Автор проаналізувала інформацію, надану експозиціями, що розкривають освітню і культурницьку пра-

цю місцевої інтелігенції і на цій основі визначила її внесок у розвиток освіти та культури на Волині, показала вплив волинської еліти на формування національної свідомості українців. А тому цілком закономірно, що діяльність її кращих представників знайшла своє відображення на

стендах Кременецького краєзнавчого музею, який із часу свого заснування у 1937 році та до 1939 року перебував у складі Кременецького ліцею як Музей Кременецької землі ім.Вілібальда Бессера, а з 1939 року і до наших днів функціонує як самостійна установа.

Експозиції Кременецького краєзнавчого музею дають цінний матеріал про багатьох представників української національної еліти Волинського краю: про громадсько-політичного діяча і письменника Романа Бжеського, який заснував у Кременці книгарню від "Просвіти"; про адвоката,

посла до Сейму Бориса Козубського, якого як представника Волині обирали до Центральної Ради і який був головою Кременецької повітової управи, очолював кременецьку "Просвіту"; про сенатора і публіциста Михайла Черкавського, которого від Кременецького виборчого округу було обрано до польського парламенту, де він обстоював права української громади; про поета, прозаїка, казкаря Сергія Даушкова — автора більше 10 романів і повістей, 250 казок, де виражав національну самобутність українського народу, утверджував принципи його духовної культури та моралі, пропагував його героїчну історію; про Аркадія Животка — активного діяча "Просвіти", педагога, організатора дитячого клубу "Дитяче коло" у Кременці; про публіциста, вчителя, діяча кооперативного руху, посла до Сейму Семена Жука, котрий займався не лише активною громадсько-політичною діяльністю, а й очолював Кооперативний банк у Почаєві; про відомого письменника-прозаїка Уласа Самчука, чий літературний дебют припав на період навчання у Кременецькій гімназії, що він відобразив у автобіографічній повісті "Юність Василя Шеремети", а також про представника наукової еліти Олександра Цинкаловського — дослідника Волині, який, окрім археологічної роботи, займався організацією українських шкіл на Кременеччині, деякий час працював директором Кременецького краєзнавчого музею.

Завершуючи статтю, Ірина Скакальська зазначає, що документи і матеріали, зосереджені в музейних фондах, сприяють осмисленню власної історичної спадщини та стимулюють дослідницько-аналітичну роботу з використанням цієї багатоджерельної бази. Такі матеріали не лише спонукають цікавитися історією краю, а й сприяють формуванню патріотичних почуттів.

Марія ЛЕВЕНЕЦЬ

Воляни черговий раз підтвердили, що вміють шанувати найвище багатство своєї землі — людський талант. Це вони зробили у дні відзначення 125-ої річниці від дня народження нашого відомого краянину, вченого і письменника, громадського діяча Олександра Неприцького-Грановського — вихідця с.Великі Бережці на Кременеччині. Тих самих Бережців, через які проходив шлях Тараса Шевченка до Почаєва, які відвідувала видатна донька українського на-

роду Леся Українка і де зараз знаходиться Літературно-меморіальний музей О. Неприцького-Грановського.

Центральним заходом ювілейних урочистостей була науково-практична конференція "Твій син, Україно, вертає

НА ВШАНУВАННЯ КРАЯНИНА

додому", яка розпочалась у рідному селі ювіляра і завершилася в Кременецькому гуманітарно-педагогічному інституті ім. Тараса Шевченка. Зусиллями наших науковців, працівників літературно-меморіального музею, за загальною редакцією кандидата біологічних наук, декана природничо-технологічного факультету Ольги Дух було підготовлено до друку й опубліковано однойменний з тематикою конференції збірник. У передмові, написаній світлою пам'яті Петром Гонтаруком — колишнім директором музею, зазначено, що як

учений Неприцький-Грановський залишив понад 100 праць з ентомології, значний науковий архів, де нараховується більше 10 тисяч одиниць як письменник — видав 8 збірок поезій, як художник і мистецтвознавець — створив колекцію з 2, 5 тисяч писанок, як громадсько-політичний діяч — брав участь в Установчій сесії ООН, конференціях ЮНЕСКО, очолював українські громадські організації за кордоном. Збірник містить доповіді науковців інституту Ольги Дух ("Науково-дослідницька діяльність Олександра Грановського"), Анатолія Багнюка ("Філософські аспекти творчості О.Неприцького-Грановського"), Ірини Скакальської ("Релігійні погляди О.Неприцького-Грановського"), Юлії Янчук ("Життєве кредо Олександра Неприцького-Грановського"), Богдани Тивонюк та Олександри Панфілової ("Мистецтвознавча спадщина О.Неприцького-Грановського"). Серед авторів збірки — педагоги інших навчальних закладів регіону. Викладач історії Кременецького лісотехнічного коледжу Людмила Оніщук публікує

дослідження "Становлення особистості О.Неприцького-Грановського під час навчання в Білориницькій сільськогосподарській школі", заступник директора Кре-

менецького ліцею ім.У.Самчука з науково-методичної роботи Віра Трачук — розвідку "Зв'язки Олександра Грановського з Уласом Самчуком", а заступник директора з виховної роботи Великобережечької ЗОШ Валентина Федорук аналізує "Опис природи рідного краю в поезії Олександра Неприцького-Грановського (з досвіду роботи пошуково-краєзнавчого загону школи "Пошук")". Голова Кременецького районного об'єднання "Просвіта" імені Тараса Шевченка Лілія Антонюк-Слідзинська досліджує близьку їй тему "Олександр Неприцький-Грановський і "Просвіта" Кременеччини". На сторінках збірки — імена молодих авторів Ольги Іванюк (Кременецький ліцей ім.Уласа Самчука), Марії Маліновської і Віри Шульган (КОГП ім.Тараса Шевченка).

Завершується збірник "Післясловом", де науковий працівник Літературно-меморіального музею О.Неприцького-Грановського Г.Т.Сикільська віддає шану засновнику і першому директору музею П.І.Гонтаруку, котрий зніціював і організував ювілейні урочистості своєму земляку, після чого несподівано сам відійшов у вічність.

Фото Петра ДАНИЛЮКА